వనితాలోకం:

మన విద్యావిధానమూ ★ మా ఆవిడ వుపన్యాసమూ

గొల్లపూడి కేశవరావు

స్వోత్కర్షఅన్నా ముఖస్తుతి అన్నా నాకు బొత్తిగాగిట్టదు అయినా వొక్క విషయంమట్టుకు చెప్పక తీరదు ఏమంటే—మాఆవిడ కమల వుందిమాశారూ—అసాధారణమైన తెలివితేటలు గలది మా కుటుంబంలో తక్కినవాళ్లందరూకమలఅదృష్ట వంతురాలనికూడా అంటారు – కాని ఎవరి నోట యీమాటవిన్నా నా మనస్సు చివుక్కు మంటుంది నా చదువునూ, తెలివితేటలనూ చివరికి నా అస్తిత్వాన్ని పూర్తిగా విస్మరించి నా అదృష్టానికి నేను ఎంతమాత్రం కర్తనుకాదనీ – రెండు వసంతాలక్రిందట మాత్రమే మా గృహంలో అడుగుపెట్టిన ఆవిడదే ఆ అదృష్టమనీ నావాళ్లే నిస్సంకోచంగా నిశ్చయిస్తుంటే – ఒకటి, నా ఆత్మాభిమానం దెబ్బతినటమూ, రెండు, కమలముందు లోకువ అయిపోయి చివరికి మా కుగ్రామంలోనే యితగాడు ఎవరూ అంటే – కమలమ్మ మొగుడూ అనిపించుకునే అవస్థ పట్టవచ్చుననే భయమూ కలిగాయి నాకు

ఇంతకీ యిందుకు కారణం లేకపోలేదు కమల తొలిసారి మాయింటికోడలుగా మా వసతిగృహంలో శ్రీపాదంమోపిన పక్కా అయిదుఘడియలలోపునే నన్ను తమ జిల్లా బోర్డు హైస్కూలులో లెక్కల పంతులుగా నియమించినట్లు శ్రీ డిస్ట్రిక్టుబోర్డు వారివద్దనుంచి వుత్తరువులు రావటమూ – వెంటనే మా అమ్మ ఒక్కసారిగా కోడల్ని కావలించుకొని "మా—మాలక్ష్మి అంటూ ఆనందాశ్రువులు రాల్చటమూ సంభవించింది మానాన్న "నాకోడలు అదృష్టం వచ్చిన నాడే వేరింటికాపురంమటుకు అందరికీ అందుబాటులో వుంటుందా!" అని అన్యాపదేశంగా మా అమ్మని వెక్కిరించారు కోడలు కమలని పొగడటమూ, కూతుర్ని దిగబెట్టటానికివచ్చిన మా అత్తగారు యీ అవకాశం అందిపుచ్చుకొని యీ కూతురుపుట్టిన దర్మిలా తమకు చాలావిషయాల్లో ఎల్లా కలిసివచ్చిందీ అనర్గళంగా అరగంట వుపన్యసించారు ఈవార్తవిన్న పక్కింటిపుల్లమ్మ, పొరుగింటి పున్నమ్మ అందరూ ఏకమై "కోడలువచ్చిన వేళావిశేషం – కొడుక్కి దొరికిన వుద్యోగం' అంటూ మా అమ్మతో నేను వింటూవుండగానే చెప్పటం ఇదంతా చూస్తే వీరందరూ ఒకటై నా నామరూపాలకి మంగళహారతి పాడుతున్నారా అనిపించింది

పోనీ నేను సంపాదించిన వుద్యోగం చూసినా అంత గొప్పదికాదే బి.ఎ థర్డు క్లాసులో పాసుకావటమేమిటీ వెధవ స్కూలుమాష్టరీ ఏమిటీ అని నేను ఒకపక్క మనస్సులో మథనపడుతూవుంటే, వీరంతా కమలదే యీ ప్రయోజకత్వం అంటూ నన్ను కేవలం నిమిత్తమాత్రుణ్ణిగా చేయటమూ కమలపరంగా అదృష్ట గీతాపారాయణం చేయటమూ నాకు ఎక్కడలేని సిగ్గూ అభిమానమూ కలిగించాయి

"అసలు నా కీస్కూలుమాష్టరీ వద్దో" అంటూ అప్లికేషను పెట్టినానాడే మొండికేశాను కాని మా నాన్న కుటుంబ ఆర్థిక పరిస్థితుల్నీ, నాబాధ్యతల్నీ, యీ వుద్యోగం లోవున్న లాభాల్నీ కూలంకషంగా సమీక్షచేసి నాకో గురుతరబాధ్యతని అంటగట్టటంద్వారా కర్తవ్యోన్ముఖుణ్ణి చేశాడు – పోగా యిది ఏతావాతా టెంపరరీపోస్టు! క్షణభంగురమయిన నాయీ అదృష్టరేఖని నాకు కాకుండా దోచుకుపోయి కోడలు కమలపరంచేస్తూ అందరూ వల్లమాలిన వంది మాగధస్తోత్రం చేయటం నాకు మహా చెడ్డ తలనొప్పి కలిగించింది

ఏమైతేనేమి కమలనీ కొత్తకాపురాన్నీ వెంటేసుకుని షుమారు రెండేళ్లు స్కూలు మాష్టరీ వెలిగించాను

* * *

ఆరోజున యిహ స్కూలుకు పోతూ వుండగా మెల్లిగా పక్కనచేరి "ఈసారి మీకు తప్పదు' అన్నది మోహనరాగంతో కమల

"ఏవిటీ తప్పనిది?" ఆమెకేసి చూస్తూ ప్రశ్నించాడు

"అమ్మ చీరకోసం యీనెల యిరవై రూపాయలు సెలవుచేయాలి" నవ్వు దాచుకుంటూ అన్నది కమల వాళ్ళ నాన్న మద్రాసులో వుద్యోగం చేస్తూవుండగా నేర్చుకున్న అరవ తెనుగు దవిచూపిస్తూ సాపాలు సిగ్గుతో అతిప్రయత్నంమీద దాచుకుంటూన్న కమల నవ్వు అసలు విషయం స్ఫురణకు తెచ్చింది సూడిదలు యివ్వటానికి ఫలానారోజుకు వస్తున్నామని వాళ్ళ అమ్మరాసిన వుత్తరం

కాని అసలు వచ్చిన చిక్కు ఏమిటంటే యీనెల వుత్తరార్థంలో అర్థాంతరంగా కమల కోరిన కోరిక కాదనటానికి వీలులేనిదే అయినప్పటికీ అప్పుచేయాల్సిన అవసరం కనపడటంతోటే శేషవిశేషాలు తెలుసుకోవాలనే వుత్సుకత చంపుకొని చొక్కా తొడుక్కుంటూనే అన్నాను

"చూద్దాం"

నావంక చిరుకోపంతో చూస్తూ గిరుక్కున వెనక్కు తిరిగి వంటింటి గుమ్మందాకా పోయి నిలబడి అన్నది కమల—

వినోదం ఉండవచ్చును, విచిత్రం ఉండవచ్చును కాని నీతినిగాని విజ్ఞానాన్నిగాని ప్రసాదించేవిగా మాత్రం లేవు ప్రతివారు వచ్చిన ప్రతిసినిమాను చూడటం తప్పని సరి అని భావించే యీ దినాల్లో సంఘ శ్రేయస్సుకు, దేశశ్రేయస్సుకు మానవశ్రేయస్సుకు ఉపకరించే సినిమాలే విడుదలయ్యేట్లు చూడటం ప్రభుత్వంవారి బాధ్యతై ఉన్నది. హత్యలు, దొంగతనాలు, దారిదోపిళ్లు వికృత ప్రణయాలు ప్రేరేపించే కథలు విద్యార్థులు విద్యార్థినులే కాదు ప్రజానీకమే చూడరానివి ప్రభుత్వాధినేతలు వీనిని గమనించుట అవసరము కాంగ్రెసు అధ్యక్షులు శ్రీ ఢేబర్ గారు నేటి పరిస్థితులను గురించి యింత సూక్ష్మంగా పరిశీలించి యువజనులను ఉద్బోధించినందుకు వందనీయులు వారి అభ్యర్థన మన మాతృభూమి నైతికవిలువలను హెచ్చించుకోగలదని ఆశించుదాము ★

"ఇహ నేం - మహా చక్కగా చూసే తీసుకు రండి మంచిది" కమల వాక్చాతుర్యం గురించి యింతలో నే నేమీ చెప్పదలుచుకో లేదు అయితే కమల ఏనాడూ తనకు యిది కావాలీ అని నన్ను కోరని ఆదర్శగృహిణి అవటంవల్ల ఆమెకు కష్టంకలిగించటం యిష్టంలేక అన్నాను

'సరేలే చౌదరమ్మగారినడిగి అప్పన్నా తెస్తాను' అని పోతూనే జవాబు చెప్పాను

చౌదరి అంటే మాకో టీచరు అవసరానికి ఆంధ్రాబాంకులాంటివాడు మనమంటే కొంచెం "మెత్తని మూల"కూడా వుంది ఈనెల కొన్ని అనివార్య పరిస్థితులవల్ల వచ్చిన జీతం కాస్తా వ్యయమవటంతో మరీ యిబ్బందిగావుంది ఈ ఆలోచనలతో హెడ్మాష్టరుగదిలో ప్రవేశించి అటెండెన్సు రిజిష్టరులో సంతకం పెట్టబోతూ వుండగా ఆయన అన్నాడు యింగ్లీషులో!

"మాష్టారూ - నాకు చాలా విచారంగా వుంది

నాకు విషయం అంతుపట్టకముందే రాజమ్మగారు అంటే మా స్కూలు ఏకైక వుపాధ్యాయిని "శెలవల జీతం ఎగవేయటానికిగాను ఎంతపని చేశారూ" అంటూ సాగదీసుకుంటూ విచారం వెలిబుచ్చుతూండగానే,

ఈ విషయం కాస్తా చెప్పేస ప్రథమ తాంబూలం యీవిడ ఎక్కడ అందుకుపోతుందో అని నేనంటే కాస్త గుర్రుగా వుండే శేషయ్య తొందరపడి కుండ బద్దలు కొట్టాడు,

"మిమ్మల్ని కాస్తా వూస్టు చేశారు' అంటూ తృప్తిగా హెడ్మాష్టరువంక చూశాడు

ఇంతటి కర్ణకఠోరమైన విషయం తన నోట బహిరతం కానందుకు తృప్తిపడుతున్నాడా అనుకొనేవిధంగా ఆ వృద్ధగురువు దీర్ఘనిశ్వాసం వెలిబుచ్చాడు

మీరు లేకపోవటం యీ సమయంలో మాకు చిక్కే ఈ పేపర్లు అన్నీ ఎవరు దిద్దుతారో నాకైతే ఏమీ తెలియటంలేదు" అంటూ సానుభూతి చూపాడు ఆయన

"స్కూలు మూసురోజుల్లో మూసుకుంటారనగా ఏమిటీ వూస్టింగులు అని చౌదరిగారు అంటంతో ఆయనవంక చూడగానే కమలకిచ్చినమాట గుర్తుకువచ్చింది

ఈనెల జీతానికి కూడా ఎగనామం పడుతూవుండగా ఆయనగార్ని ఏమని అప్పు అడిగేను! కమల కిచ్చినమాట ఎల్లా తీసివేయను!!

ఈవిధంగా కమల తొలికోర్కెకు మా బోర్డువాళ్లు అకారణంగానూ అజ్ఞాతంగానూ విఘాతం కలిగించటంతో — ఒకప్రక్కన నా భావిని గురించీ—మరొక ప్రక్కన కోర్కులకు యీ రోజున కలిగే విన్నబాటును గురించీ తర్కించుకుంటూ యింటికి దారి తీశాను

అప్పటికి ఇంకా మధ్యాహ్నం నాలుగు గంటలు కాకపోవటంతో నా యీ రాక కమలకు ఏదో వింతగా తోచివుంటుంది అందుకనే అన్నదికదా

"ఈ పూట అయిదు పీరియడ్లు స్పేగారా"

అని అంటే అవసరమయినపుడు మార్నింగు సెషను ఒక పీరియడు పెంచి వదిలిపెట్టటం సాధారణంగా బోర్డుస్కూళ్లకు ఏమీ కొత్త గాదు అందువల్ల ఆమె అపోహపడ్డది గాని ఆరోజున ఆమెకూ నాకూ ఎంతటి తీవ్ర అపచారం జరిగిందో ఆమె కేమి తెలుసు? ఇంతకీ యీ వుత్తరూయిల్లాలు ఎంత నొచ్చుకుంటుందో తెలియక నేగా మా ఎ ఏ తొందరపడి తొలగింపు ఫర్మానా జారీ చేశారు ఇంతటి ఘోరమైన విషయాన్ని కమల మనస్సుకు నొప్పి కలిగించకుండా చెప్పటం మెల్లగా అని ఆలోచించి అన్నాను—

"ఇటు చూడు కమలా" అని జేబులోకి చెయ్యి పోనిస్తూ—ఎచ్చికమల చౌదరిగారు డబ్బు యిచ్చాడని భావించివుంటుంది వికసితవదనంతో నా చేయివంకా జేబువంకా చూస్తూంది కమల—అశోక ధర్మచక్ర ముద్రిత కరెన్సీ కాగిత దర్శనోత్సుకతతో ఆహా యిటే కమలమ్మ కళ్లకు వూంగు ఆర్డరు చూపించబోయే నా గురదృష్టాన్ని నిందించుకుంటూ అన్నాను

"ఇదిగో యీ కాగితం చూశావా' అని—

కమలకి వుండుకున్న కోపం హద్దు మీరిపోయింది ఆగ్రహావేశంతో వుడికిపోయి అన్నదికదా

"ఇది చూడక ఏం చేస్తాను—తెల్ల కాగితంమీద రెమింగ్టన్‌తో ఎవడో అభాజనుడూ— అంటూనే నా మొహం చూసి ఆగిపోయింది

ఇంతకీ ఆ గుమాస్తాను తిట్టటం కేవలం అన్యాయం!

క్షణంలో సగుకుని నా చేతిలో కాగితం చేసాచి అందుకుంది కమల కురంగంలా గెంతి

ఈ దురన్యాయాన్ని కమల ఎలా భరిస్తుందా ఏమంటుందా అని ఆమెవంక జాగ్రత్తగా చూస్తున్నాను, ఓ పెద్ద మనశ్శాస్త్రవేత్తలా—

కమల గోధుమవన్నె వదనం మొదట తెల్లబడింది తరువాత క్రమేణా ఎఱ్ఱపడి అస్తమించే సూర్యుణ్ణి అనుకరించింది ఇహ చీకటి తెరలు క్రమ్మి విషాద సాంధ్యగీతికలు వినిపిస్తాయి గావల్నని నేను అనుకుంటూ వుండగానే, ద్వేషం కలకబోస్తూ కాగితాన్ని విసరికొట్టి అన్నది కమల

"వుంచండి—పొద్దునే కాఫీకి కుంపటి అంటించటానికన్నా పనికివస్తుంది"

ఎంతో ఆశతో వుండగా లోటు బడ్జెటు చూపాల్సివచ్చిన ఆర్థికమంత్రిలా షాక్ అనుభవించాను ఎంత నిర్లక్ష్యంగా - అయినప్పటికీ ఎంత సమయోచితంగా ప్రవర్తించింది!

కమల మనస్సులో బాధపడటం లేదని నేను అనలేను—కాని యీ సమయంలో నిసలైన భారత నారికుండే ధైర్యమూ, సహనమూ చూపింది ఇట్టి సహనం చూపే వ్యక్తి నాకు యిప్పుడు ఎంత అవసరమో—నా కమల తన మనో నిబ్బరంతో నా యీ భగ్న జీవితనౌక తాలూకు చుక్కాని నిశ్చలంగా చేత ధరించి ధైర్యంతో నావను గట్టుదిక్కుగా నడుపుతూంగో అట్టి సహకారమూ సహనమూ ఎంత మందికి లభ్యమవుతుంది?

కమలమీద నా గౌరవమూ అభిమానమూ యిబ్బడిగా పెరిగాయి గాంధీమహాత్ముడు తనకు వచ్చిన వుత్తరాలలోని గుండుసూదులు భద్రపరిచేవారుట! బ్రతికివుంటే కమలయొక్క బుద్ధిసూక్ష్మతకి ఆ మహానుభావుడు ఎంత సంతోషించేవాడో ఇంతలోనే నాలో కొంటెతనం రేగింది కమల వదనసీమలో విచారపు లీలి మేఘాలు చూడాలనే ఆకాంక్షతో ఆమె సున్నితమైన హృదయంపై నా వాచాలత్వమనే సమ్మెటపోటు వేయటానికి జంకలేదు

"మరి నీ చీరవిషయమో" - అర్థోక్తిలో ఆగి ఆమెవంక చూశాను కాంతిలేని నవ్వు నవ్వింది కమల ఆమె వూహాలు ఎంత దూరం పోయాయో వూహించాలంటే అది నాకు సాధ్యంగాని విషయమే

"సరే యిప్పుడా మాట దేనికి - రవికల గుడ్డ చాలు"

ఆహా కమలా ఏమి నీ సమయస్ఫూర్తి అని మనసారా లోపల గొణుక్కున్నాను ఇటువంటి సహధర్మచారిణి సహాయంతో వంద వూస్టింగు ఆర్డర్లు వక్కసారే వచ్చినా నిభాయించుకో వచ్చుననే దిలాసా ఏర్పడింది కాని ఓటమి అంగీకరించటం ఎంతమాత్రం యిష్టంలేక అన్నాను

"కాని నష్టపోవాల్సివచ్చింది గదా అని నా బాధ"

"నష్టమా! దేనికండీ?" అన్నది అమాయకంగా

"బతేదానివి! సమ్మర్ సాలరీ ఎగవేయటానికే గదా యింతలో శ్రీముఖం పంపింది"

కమల యీ దెబ్బనుకూడా తట్టుకుంది ఎంతో నేర్పుతో తన విచారాన్ని హాస్యరస వాహినిలో ముంచెత్తేలా

"సమ్మర్ సాలరీతోపాటు అమ్మకు సారీ కూడాను" అన్నది పేలవంగా నవ్వుతూ!

ఇందులో వున్న ద్వంద్వార్థాలు మా

(30-వ పేజీ చూడండి)

...డా తెలియకపోవచ్చు! ...అనుకుంటూ వుంటాను - ...దిగి యీ భూలోకంలో అవతరించిన ఏ మైత్రేయో, గారో అయి వుంటుంది యీ కమల అని

"నిశ్చబ్దపు క్షణాల్లో రెండు మూడు క్షణాలు యిరుక్కుపోయాయి తరువాత మొహంమీదికి కృతక విచారం తెచ్చుకుంటూ మెల్లిగా అన్నాను.'

"కాని కమలా ప్రోస్టింగు అవగానే ...అగౌరవంగా ఆత్మాభిమానం దెబ్బ తిన్నట్టుగా వుంది" ఇది నేను కమలమీద ప్రయోగించిన కడపటి అస్త్రం కనీసం సన్ను గురించి అయినా కమల యిప్పుడు ...కనపర్చాలి - సాంత్వన వాక్యాలు పలకాలి కాదా మరి నా కష్టసుఖాలలోనూ, గౌరవాగౌరవాల లోనూ ఆమెకూ వాటా వున్నదిగదా మరి

ఆమె ఎంతో ధీమాగా నవ్వి అన్నది

"...ంతలేక ప్రోస్టింగు యిచ్చినవాళ్లదే ఆ నామర్దా అంతాను"

...మధురవాణి గుర్తుకు వచ్చింది.

కమల మాటకే అందుకొని అన్నది

"ఎందుకూ, మా వూళ్ళో రెడ్డెమ్మగారి అల్లుడు బి. ఏ. చదువూ వుద్యోగం దొరక్క పెళ్ళాన్ని పుట్టింటికి తోలేశాడు నిలుగురూ వుమ్మేస్తే దేశం వదిలిపెట్టి"

"దపాయించాడు' అందుకున్నాను

కమల చెప్పినవిషయం చాలా శోచనీయమైనది అటువంటివాడు పెళ్ళి ఎందుకు చేసుకున్నాడు? చేసుకున్నాడుపో! హరిశ్చంద్రుడిలా భార్యతో నేపోక, ఒక్కడే ఎందుకు కొందిశీకుడయ్యాడు తను చదివిన చదువూ, తను కట్టుకొన్న గాలి మేడలూ, తను బ్రతికే బాటా తన్ను చుట్టుముట్టిన పరిస్థితులూ, తనకళ్ళ ఎదుటవున్న సమాజమూ, ఒకదానికొకటి విరుద్ధంగా తిరిగి తనమీదే దాడిచేసే కాలం రాగానే, ఆ వ్యక్తి అసహాయుడై జీవితానికి ఎదురుతిరిగాడు! తను భరించవలసిన యాతన ఒకరు తీసేసేది కాదని తెలిసిన రోగి నిరాశతో తనతల మంచానికి వేసికొట్టుకోటం మనం చాలాసార్లు గమనించే విషయమే! అంతేగాదు తను మునిగి చనిపోవటం నిశ్చయమని తెలిసినవ్యక్తి మునిగిపోతూనే తన్ను రక్షించటానికి వచ్చిన వ్యక్తి కాళ్లు గట్టిగా పటుకోటంకూడా సంభవమే. అదేవిధంగా రెడ్డెమ్మ అల్లుడు కూడా జీవితానికిఎదురుతిరిగి పారిపోయాడు, అతని భార్యను అధోగతిలోకి తోసేసి అయితే అంగుకుగాను అతను ఎంతవరకు నిందార్హుడూ అంటే నామటుకు నేను నిశ్చయంగా చెప్పలేను రెడ్డెమ్మ అల్లుడు అసమర్థుడని యీనాడు లోకం తిట్టుతోంది అతని పెళ్ళినాడు యీ ప్రపంచమే రెడ్డెమ్మ కూతురికి మంచిసంబంధమే చేశాడని స్తుతించింది

"కమలా"

"ఊఁ" చెప్పమన్నట్టుగా తల వూపింది కమల

"రెడ్డెమ్మ అల్లుడు ఏమిచేయగలడు చెప్పు! అతనిమీద దోషారోపణచేసేముందు ఏ విపరీతవిపత్కరపరిస్థితుల్లో అతను, అతనాదిగిన కొంతసుఖాన్నీ సంబంధాన్నీ తెగతెంచుకొని పారిపోయాడో, యీలోకం గమనిస్తే ఎంత బాగుండును"

కమల వక్కక్షణంకూడా ఆలోచించకుండా అన్నది -

"అటువంటివాడు అసలు పెళ్లి ఎందుకు చేసుకున్నాడు - పాశ్చాత్యదేశాల్లో గావల్ను ఒక ఆచారంవుందని విన్నాను ఏమంటే వరుడు స్వయంపోషకుడైతేనే వివాహం చేసుకుంటాడని తల్లితండ్రులు ఆదేశాల్లో తమ పిల్లల పెళ్లిళ్లుచేసేభారం వహించరని కూడా విన్నాను. అయితే యీపద్ధతి మనకు ఎంతవరకూ ఆచరణయోగ్యమూ అంటే నేను సరిగా చెప్పలేను కాని రెడ్డెమ్మ అల్లుడివిషయంలో -" అని చెప్పబోతూవుండగానే

"అవును అది పొరపాటే" అని వప్పుకున్నాను

కమల అందుకొనిఅన్నది గదా

"చేసుకున్నాడుపోండి ఒకతప్పు సరిదిద్దుకోలేక మరోతప్పు ఈ తప్పుల మూలంవల్ల ఆ అమ్మాయి కన్నవారింటి దగ్గరపడే కష్టాలు పగవాడికికూడా వద్దు బాబూ" కమలమొహం వైవర్ణ్యంపొందింది "రెడ్డెమ్మకూతురికి బహుశా అక్కడకూడా సుఖం కొడవ అయివుంటుంది ఆమె ఏమి చేయగలదు?

"ఈపరిస్థితుల్లో ఒకనాడు ఆమె నూతిలోదూకి చచ్చిపోవటానికి ప్రయత్నం చేసింది ఏకష్టాలనించి తప్పించుకొని ఆమె యీలోకాన్నుంచిపోవాలని ప్రయత్నించిందో, ఆలోకంలోకి ఆమెను మళ్లీ బలవంతాన లాక్కువచ్చారు - ఒక అపనింద మాత్రం కొత్తగా జతచేర్చుతూ" యింతవరకూ చెప్పి ఆగి కమల ఏదో దిర్ఘంగా ఆలోచించసాగింది

నిర్భాగ్యురాలు ఆమె! ఆమె నా దృష్టిలో నిజంగా ఆనాడే మరణించింది - ఏరోజున ఆమెను బ్రతికించి వెంటనే అపవాదు జతచేర్చి యీ పరాశ్రయ ప్రపంచంలోకి ఆవిడని బలంతాన తెచ్చారో ఆనాడే నిజంగా ఆమె మరణించింది - కాని ఆమె కోరుకున్నట్లు దైహికమరణం ఆమెకి లభ్యమయితే, బాగుండేదేమో!

ఇదే స్త్రీజాతికి ముక్తి అవుతుందా! చాలా కుటుంబాలలో ఆరని చిచ్చులా చెలరేగి ప్రజ్వరిల్లుతున్న యీ సమస్యలని ఎదుర్కోవలసిన రెండు శక్తులూ - ఒకటి భయపడి పారిపోవటం - రెండోది ఆ జ్వాలల్లో దూకి ఆత్మార్పణం చేయటం - యిదేనా యీ సమస్యాపరిష్కారానికి సరియైన మార్గం!

కమల అంటోంది—

"అతను ఏమి చేయాలి అని మీరు అడగవచ్చు మంచిదే ఆ విషయం నేను యింతవరకూ సరిగ్గా ఆలోచించలేదు కాని అతను అనుసరించిన యీ మార్గంమాత్రం కేవల దోషభూయిష్ఠమైనదీ, కాపురుషయోగ్యమైనదీ అంతకంటే అతను యీ సమస్యను సూటిగా ఎదుర్కోటానికి ఎందుకు ప్రయత్నించలేకపోయాడు?"

నేను రెండుమూడు నిముషాలదాకా జవాబు యివ్వలేకపోయాను ఆపైన మెల్లిగా అన్నాను

"నేనూ యీ విషయాన్నిగురించి చాలానాళ్లుగా ఆలోచిస్తూనేవున్నాను చివరికి ఒక నిశ్చయానికి రాలేకపోయానని అంగీకరిస్తున్నాను కాని కమలా! ఒక సంగతిమట్టుకు గుర్తించాను ఏమిటంటే యీ ప్రపంచంలో అనాదినుంచీ చలామణీ అవుతున్న కొన్ని ఆదర్శాలనూ, ఆదేశాలనూ అనుసరిస్తూ ముక్కుకు సూటిగా పోయినవాడూ, పాపభీతీ దైవభక్తీ అని ఆలోచించేవాడూ అదే అట్టివాళ్ల బ్రతుకు భిన్నాభిన్నమవుతోంది అసత్యవాదీ, అన్యాయానికి వెరవనివాడూ సుఖపడుతున్నాడు ఇల్లాంటిది ఎందుకు జరుగుతోందీ అంటే చెప్పలేనుగాని, జరుగుతున్నమాట మాత్రం యథార్థం!"

కమల ఏదో దీర్ఘంగా ఆలోచిస్తోంది నామాటలు ఆమె గ్రహించిందో లేదో అంతుపట్టలా ఒక్కక్షణం ఆగి ఆమె మెల్లిగా అన్నది

"రెడ్డెమ్మ అల్లుడిసంగతే తీసుకోండి - అతను బి. ఏ. పాస్ అయ్యాడు కాని ఆస్తి అంతా అమ్ముకుని బి ఏ ఎందుకు చదివాడు? అతను బి ఏ అయిన తరువాత యీ సమాజం అతన్ని అసమర్థుణ్ణి చేసిన మాట యథార్థమే అయితే బి ఏ అయ్యేలోపల తన్ను కొరగానివానిగా చేసుకున్న అతనూ సమానంగా నిందార్హుడేగదా!"

ఇంతా చెప్పి కమల, ఆమె భావం నేను గ్రహించానో లేనో అని గాబోల్ను నా వంక చూచింది నిజంగా ఆమె...

చూస్తుంటే నాకు ఎంతో ముచ్చట అయింది. కమల యీ సమస్యని అతి వాస్తవిక దృక్పథంతో, యింతవరకూ ఏ మహానాయకుడూ, రాజకీయ వేత్తా తరిచి చూడని కొత్తపోకడతో పరీక్ష చేయటం నా వుత్సుకతను మరింత ఎక్కువ చేసింది. కంటిన్యూయిటీ పోకుండా వుండేందుకుగాను రెట్టించి అన్నాను.

"చెప్పు కమలా చెప్పు"—

కమల నావంక అదోలా చూచి అంది.

"సరే దీనికి వప్పుకున్నావు కదా - తరువాత అతను దరఖాస్తు చెయ్యని వుద్యోగం అంటూ లేదు. పోయి చూడని యింటర్వ్యూ లేదు. ఇందులో కూడా దోషార్హులు యిద్దరున్నారనే విషయం అంగీకరిస్తారనుకుంటాను"—

"అవును—కానీ—" కమల నామాట ఆపి వెంటనే అన్నది.

"రెడ్డెమ్మ అల్లుడు చాలా నిజాయితీ మనిషి—యీనాటికీ అతణ్ణి లోకం అసమర్థుడంటున్నారు మోసగాడు అంటం లేదు అప్పులు తీర్చాలిసిన అదను రాగానే అతను భార్యనగలు కాస్తా కాజేద్దామని చూశాడు."

"కాజేద్దామనా!" కమల వాడిన యీ మాటకి ప్రతిపక్ష నాయకుడిలా వాడిన మొహంతో అభ్యంతరం చెప్పాను. "ఈ మాటమీద అసెంబ్లీలో అయితే సాగేదాకా లాగేవారు. నువ్వు చెప్పిన యిన్ని విషయాలతో ఏకీభవిస్తూ కూడా యీ చివరి మాటకి నా తీవ్ర అసమ్మతి తెల్పుతూ—" అంటూ లేవబోయాను వేడుకకి.

"పుణ్యముంటుంది - వంటా అదీ పూర్తి అయింది. బయటికి మాత్రం పోమాకండి. వెడితే యిప్పట్లో రారు కూడాను బాబూ" లాలనగా స్పీకరు రూలింగు యిచ్చింది కమల. నన్ను మాట్లాడనివ్వకుండా వెంటనే అన్నది— "ఇంతలోనే చిన్నబుచ్చుకున్నారే! ఆ సొమ్ము ఎవ్వరిదని? అయితే నాకు తెలియక అడుగుతాను—దఖలు రాసి యిచ్చిం తరువాత నా యిష్టం వచ్చినప్పుడు తీసుకుంటాను అంటే చెల్లుతుందా—" అని కొంచెం ఆగి ప్రశ్నించింది. "—ఊ—చెప్పండి మాట్లాడరేం." ఏమి చెప్పను? ఈ ప్రశ్నకి సరియైన సమాధానం యిస్తే నా కోపం దురాగ్రహంగా చలామణీ అయ్యే ప్రమాదం వున్నది.

"నువ్వు చెప్పింది కాదనను—కాని ఒక్కమాట - యింతవరకు రెడ్డెమ్మ అల్లుణ్ణి యింత సింపతైజు చేశావే. యిప్పుడా జాలి ఏమైంది? భార్య సొమ్ము అపేక్షించాడనే గదా క్షణంలో నీ హృదయం కరుడు వారి పోయింది. అయితే అతని దుస్థితిని గ్రహించిన భార్య ఆ పరిస్థితుల్లో ఏమి చేయాలి

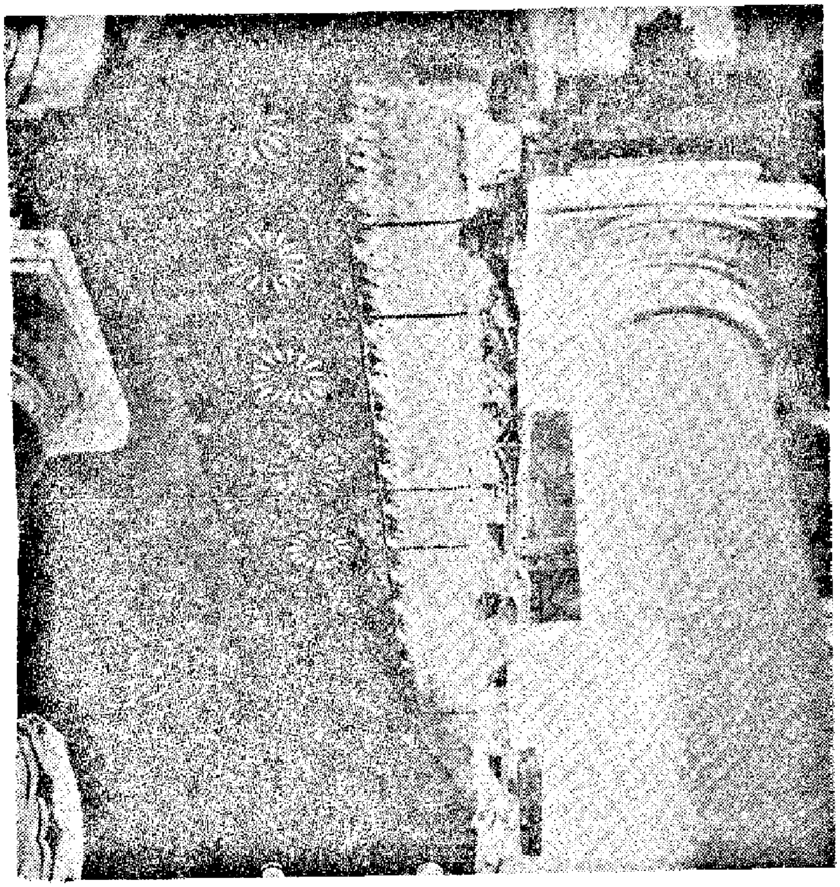

తిరుమలనాయకుని మహల్ లోకప్పు పై శిల్పం

చెప్పు?" ఇప్పటికన్నా కమల లొంగక పోతుందా అనే దిలాసాతో అడిగాను.

"దీనికి రెండు జవాబులు వున్నాయి. రెండు విధాలుగా యీ విషయం పరిశీలించాలి. ఒకటి - మీరు నావద్దనుంచి ఏ జవాబు అయితే అపేక్షించారో అది—కానిదానివల్ల ఏమి లాభమూ అని నేను అనుకుంటున్నాను - అప్పు తీర్చి ముప్పు గడుపుకోగలడే కాని సంసారాన్ని ఎల్లా బాగు చేస్తాడు? పోతే, యిక యివ్వటమూ మానటమూ అనేది పూర్తిగా ఆవిడ నిర్ణయానికి వదలవలసిన విషయం - కాదంటే ఆమెని దండించటానికి వీలు లేదుగదా - ఈ పరిస్థితుల్లో అతను చేసిన పని పూర్తిగా గర్హనీయం—"

కమల తన ఫైండింగు యిచ్చేసి వూరుకున్నది. ఇంతటి తీవ్రవిషయంమీద ఎంతో ఘనమైన నిర్ణయం చేసినట్లుగా ఆమె అనుకుంటే అనుకోవచ్చుగాక—కాని నాకు వున్న సందేహాలు మనస్సులో వేదన కలిగిస్తూనే వున్నవి.

"ఐతే యీపరిస్థితులే నాకు తారసిల్లితే ఏమి చేయమంటావు?"

కమల తల రొత్తి నా కళ్ళల్లోకి చూసింది.

ఈ మాటలు నేను వేళాకోళానికి అనలేదని ఆమె గట్టిగా గ్రహించింది. ఆమె చెప్పిన విషయాలు నాకు ఎంత బాధ కలిగించాయో నని ఆమె అనుమానం కూడా పడివుంటుంది.

"మీకేమండీ! లేపిపాటికి పిల్చి వుద్యోగమిస్తారు." ఎంతో ధీమాగా అంది.

నా ప్రయోజకత్వంమీద ఆమెకు యింత గట్టి నమ్మకం వుండటం సంతోషించదగ్గదే గాని, యింతటి నమ్మకం పరాయివాళ్ళకి వుంటుందని ఎలా అనుకోను! కమల నా మానసికాందోళన గ్రహించింది—అందుకనే సంభాషణ ఆపేసి

"స్నానానికి నీళ్ళు తోడుతున్నాను లేవండి" అన్నది.

సంభాషణ యింతటితో తెగిపోయింది. ఈ మా తర్కంవల్ల నాకు వాస్తవానికి ఎట్టి లాభమూ కలగలేదు. కాని వక్క సంగతి మట్టుకు గ్రహించాను. ఏమంటే తెలివితేటలు ఏ వొకడి సొమ్మూ కావనీ, చదువుకూ బ్రతుకు తెరువుకూ ముడి పెట్టటం ఎంత అపసవ్యమో, చదువుకూ తెలివితేటలకూ జతకూర్చటం కూడా అంత అసంబద్ధమేనని. మేధావికాంగల మహానాయకులు అనేకులు యీ చదువు నిరుపయోగ

★ మన విద్యావిధానమూ - మా ఆవిడ వుపన్యాసము ★

మైనవాని ఉపన్యాసాలు యిస్తున్నారు. అందుకు వేరే ప్రత్యక్షనిదర్శనం అవసరమే లేకపోతోంది. యూనివర్సిటీ డిగ్రీల కోసం ఎగబడి జీవితంలో బోర్లపడే వారిని హెచ్చరిస్తూ యిచ్చిన యీ సలహో యీ వరిధిలోనే కట్టుబడివుంటవేగాని, మార్గాంతరం సూచించబడకపోవటం కేవలం మన దురదృష్టం వల్లనే.

స్నానమూ భోజనమూ అయిన తరువాత గాని ఆరోజు పేపరు చూడటానికి వీలు కలుగలేదు. వాలుకుర్చీలో మేను వాల్చి కమల యిచ్చిన తాంబూలం బుగ్గను తాటించి పేపరు తెరిచాను. "రెండవ పంచవర్ష ప్రణాళికలో నిరుద్యోగసమస్య నిర్మూలన" అని ఓ వార్త - దానికి రెండు కాలాల అవతల "బెంగాలులోని పది తాలూకాలలో ప్రాథమికోపాధ్యాయుల్ని తగ్గించనున్నట్లు" మరో వార్త! రెండు పేజీలు తిప్పగా "గవర్నమెంటు వుద్యోగాలకోసం ఎగబడటం నామర్దాపని" అని నెహ్రూ పండితుని హితవు. ఆ పేజీలో నే వోమూల "నిరుద్యోగి ఆత్మహత్య" అనే ఓ చిన్న హెడ్డింగుచూసి వాస్తవంగా బుఱ్ఱ తిరిగిపోయింది. వీటిని సమన్వయపరచటం ఎలానా అని విస్తుపోయి నేనుండగా, ఎప్పుడు ప్రవేశించిందో నా వెనకనుంచి కమల—

"ఇంతకీ పంతులుగారి ప్రభుత్వం నిలిచేనా!" అని అడిగింది.

అయితే పొరపాటే కావచ్చుగాని నాకున్న కాస్త సహనమూ పోయింది.

"నిలిచి ఎవర్ని వుద్ధరించను" అనటానికి సాహసించాను. కమల రాజకీయాభిప్రాయాల్లో పూర్తిగా ప్రభుత్వ పక్షం!

నేను చదివి వినిపించిన పై విశేషాలు యావత్తూ విని కమల విరగబడి నవ్వింది.

ఆపైన అన్నదిగదా "మీ భయంచూస్తే నాకు ముచ్చట అవుతోంది"

"ఓ యబ్బో నీ ధైర్యమూ నువ్వూనూ - పోయి ఆ దీపాన్ని అడుగు"

ఏమంటే మా యిద్దరిమధ్యా ఏనాడో జరిగిన వక సంగతికి యీ దీపమొక్కటే ఏకైక సాక్షి. ఆనాడు గోడమూలని అంటిపెట్టుకున్న పాముని కొట్టాను! అది దెబ్బ తప్పించుకొని క్రిందపడగానే దీపం చూపుతున్న కమల గావు కేక పెట్టి దీపంతో సహా దౌడుతీసింది - నన్నా పన్నగం కటాక్ష వీక్షణాలకి వదిలేసి!

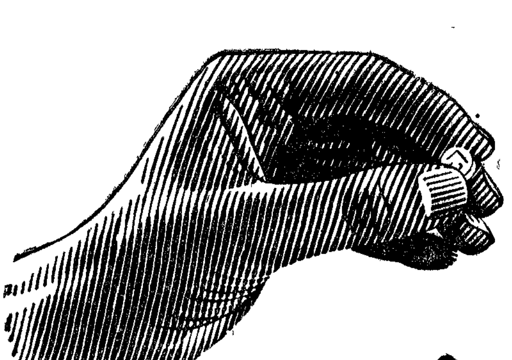
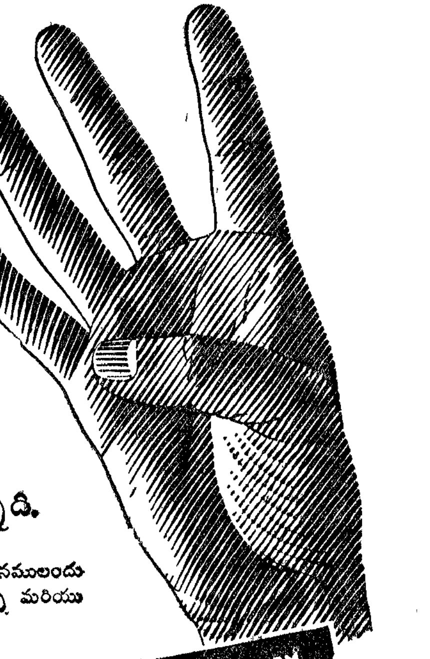

'అనాసిన్'

నాలుగు మందులను కలిగియున్నది.

'అనాసిన్' నాలుగు మందులయొక్క వైజ్ఞానిక మిశ్రమము ఇది నరముల ముఖ్య స్థానములందు తీవ్రమైన మిశ్రమచర్యను జరిపి, నొప్పి, తలనొప్పి, జలుబులు, జ్వరం, పన్నునొప్పి మరియు కండరాల నొప్పులనుండి శీఘ్రవిముక్తిని కలిగించును.

1. క్వినైన్: అధిక శక్తి నిచ్చు మరియు జ్వరనివారణ మొనర్చు గుణాలకు ప్రఖ్యాతి గాంచినది, జ్వరాన్ని తగ్గించడంలో మిక్కిలి శక్తిగలది.
2. కఫీన్: బలహీనానికి మరియు చిక్కిపోయినందులకు తగిన ఔషధమని విరివిగా వాడబడుచున్నది.
3. ఫెనాసిటిన్: తీవ్రమైన బాధా నివారణి జ్వర నివారణియని ఖ్యాతిచెందినది.
4. అసిటైల్ సాలిసిలిక్ ఆసిడ్: తలనొప్పి, మరియు అలాటి బాధలను పోగొట్టుటకు మిగుల ఉపయుక్తమైనది.

ఈ నాలుగు మందులు సరిగ్గా వైద్యునియొక్క ఔషధయోగము వలె పనిచేయును 'అనాసిన్' గుండెకు హాని కలిగించదు, లేక కడుపును అవకతవక చేయదు. నొప్పి, తలనొప్పి జలుబులు, పన్నునొప్పి మరియు కండరాల నొప్పులనుండి శీఘ్రంగా మరక్షితమైన మరియు రూఢియైన విముక్తికొరకు ఎల్లప్పుడూ 'అనాసిన్'నే వాడండి.

లక్షలాది మందికి బాధావిముక్తిని కలిగించును

A. 43

అతికష్టంమీద మునిపళ్ళతో పెదాలు నొక్కిపట్టి నవ్వుదాచుకుంటూ అన్నది కమల. "అవునా! ఈ వార్తలు చూసి మీ రెందుకు యింత బాధపడతారు! ఈ పళాన మీరే ఒక గెజెటెడ్ ఆఫీసరు అయివుంటే యీ వార్తలు రవ్వంత అయినా మీకు బాధ కలిగించేవా? ఇంత స్వార్థపరులై యుండి కూడా యింతలోనే యితరులకు ఆ దోషం ఆరోపించటానికి సంకలేదే మీరు" అని ఆగి సెలవివార నవ్వుతూ అన్నది. "మీ సంగతి తెలిసిపోయింది లెండి" అని.

నా మాటలలోనే నన్ను పట్టికొట్టించి నవ్వుతున్నది కమల. సత్యమునే సూర్యరశ్మి సోకగానే అరవిచ్చిన కమల ముఖ కమలం నుంచి అంతివరకూ పట్టుపడి - పారిపోయే భ్రమరాల తొలూకు పక్షయుగ్మాలులా నా కనురెప్పలు రెపరెప లాడాయి. ఆ రెక్కల క్రింద తోపించే నీలిమకూడా స్ఫుటంగా నా కళ్లల్లో కమల మాచెవుంటుంది.

ఈ విధంగా హ్రీరసన్యుడనై యున్న నన్ను చూసి కమల ఎంతో ముచ్చటపడి పంచమ స్వరంతో పకపకా నవ్వింది.

ఇల్లాలి ముందు అమాయకత్వంతొలూకు సిగ్గు నభినయించటంలో కూడా యింత ఆనందం వుంటుందని అప్పుడుగాని నాకు తెలియలేదు. వెంటనే సంబాళించుకొని అన్నాను.

"యూనివర్సిటీ విద్యపై నీ సలహా వుచితంగా యిచ్చావు గదా యిందాక - యిప్పుడు యింతకీ నెహ్రూ పండితునికి ఏవన్నా సలహా యివ్వగలవా" అని పూర్వ మీమాంస చేశాను.

"నాకైతే ఆయన చెప్పేదాన్లో లేశమూ పొరపాటు కనపడటంలేదు. అయితే మార్గాంతరం చెప్పకపోవటంవల్ల 'అర్జునుడు; గర్భస్థుడైయున్న అభిమన్యుడికి పద్మవ్యూహాన్ని గురించి' చెప్పినట్లుగా ఏకపక్షమే అయి, వ్యూహ విచ్ఛేదన మార్గం కనపడకపోవటంతో - యిది ఒక మహా విజ్ఞునియొక్క కలవరింతగా లోకులు భావించవచ్చు." తన వుద్దేశాన్నే మరొకరి వుద్దేశంగా సూచిస్తూ మన నోరు తక్కున మూయించే - మా కమల వాక్చాతుర్యమే అంత! అయితే నాకు వుండుకున్న తెలివితేటలు అన్నిటినీ జాగ్రత్తగా సేకరించుకొని అన్నాను.

"చెప్పకేం - ఆయన ఆ విషయాలూ యిదివరలో ప్రస్తావించారు. అసలు యీ విద్యావిధానమే తప్పుల తడక అనీ, గాంధీగారి సర్వోదయసిద్ధాంతాల బాపతు అదేమీ.. బేసిక్... చేతిపనులూ అవ్వీ అని చెప్పారు."

ఇది తన్ను మోసగించటానికి నేను ప్రయోగించిన సమ్మోహనాస్త్రమని గుర్తించింది కమల. అందుకనే చిరునవ్వు దాచుకుంటూ అన్నది.

"కావచ్చు..ఒక్క విషయంలో ఆయన తెలివితేటలు మీ తెలివితేటల్ని మించి దాటలేదు! దేనికంటూరా, యీ విద్యావిధానం ఒక సమస్యని పరిష్కరించలేదని యిద్దరూ అంటున్నారు. అయితే ఆ సమస్య ఎందుకు వుత్పన్న మయిందో ఎవ్వరూ ఆలోచించటంలేదు. గత ప్రపంచ సంగ్రామంయొక్క భోగా మిగిలిన దుష్ఫలితాల పరిణామమే యీ సమస్య అనీ, పోగా పరాయిపాలనలో మన దేశం, జనాభాలోతప్ప తక్కిన ఏ విషయంలోనూ పురోభివృద్ధి పొందలేదనీ మీరు విస్మరిస్తున్నారు." కొంచెం ఆగి ఆమె అన్నది "దేశం అభివృద్ధిపొందాలి..సర్వతోముఖంగా" ఈమాటలు అంటుండగా కమల కాంతివంతమైన కళ్లు వినీలాకాశంలోకి క్రొంగ్రొత్త కాంతి వెదజల్లుతూ ఎగబ్రాకే జ్యోతి నిర్మయ తారకల్లా ప్రకాశించాయి.

నిర్భయంగా నిర్మొహమాటంగా ఒక సత్యాన్ని - అది నిర్భరమే కావచ్చు దాచకుండా చెప్తోంది కమల. నా వ్యాఖ్యానం చేరిస్తే ఆమె సమయస్ఫూర్తి చెడిపోవచ్చు. అందుకని మెల్లిగా అన్నాను "ఆమాట నిజమే"...అని.

"కాని ఒక చిన్న సంగతి మట్టుకు దాచకుండా చెప్తాను. ఈ విద్యావిధానం తప్పుల తడిక అని తెలిసికూడా, హిందీ, యింగ్లీషు, తెలుగు భాషల వ్యాకరణాలనే కత్తెర బోనుల మధ్య పెట్టి తెలియని పసికందుల్ని నొక్కనే పద్ధతికి ఎంత తొందరగా స్వస్తి పలికితే అంతమంచిది. భవిష్యత్తు అనే పకోడీల వాసనకి యీ పసిపిల్లలు చుంచుల్లాగా, ఎలకల్లా యీ బోనులలో చిక్కనాశనమవుతూంటే ఒక దేశభాష, రాష్ట్రభాష, అంతర్జాతీయ భాష, క్రాఫ్ట్సు, జాగ్రఫీ, హాబీ అంటూ ఎవరన్నా చెప్తుంటే నా కు మట్టుకు చెడ్డ తలనొప్పి వేస్తుంది సుమండీ" అని హఠాత్తుగా ఆటే మందహాసం చేసింది కమల తన తప్పు గ్రహించి. ఆ మందహాసమే లేకపోతే పేలవమైన తన జాతికి సహజమైన తుదిమాటలు నాకు యింతగా రుచించేవికావు. అంతేకాక "ఎవరన్నా భాషిస్తే ..నాకు మట్టుకు..." అని కమలచేసిన పొరపాటు ఆమె ఎంతో నేర్పుతో తన మందహాసమునే అవనిక వాల్చి దాచుకున్నది. ఆడవాళ్ళ నవ్వుకు యిన్ని బహుళ ప్రయోజనాలు వుంటవని గావల్ను. కమల చెప్పేవరకూ తూంది.

"అంతకన్నా వారి కెరియర్‌కు దారితీసే విద్యను స్వచ్ఛందంగా నేర్చుకునే హక్కును విద్యార్థులకు ఏదో ఒక స్టేజిలోయిస్తే ఎంత బావుంటుంను" అంటూ కమల ఏదో జ్ఞప్తికి వచ్చినట్లు నావంక చూసింది. యూనివర్సిటీ పరీక్షల్లో తృతీయుడిగా నిలబడికూడా బి. యి. సీటు దొరకని నా చరిత్ర కమలకి గుర్తు వచ్చివుంటుంది.

అనుకుంటూనే పసన్నంగా కాలు వేశాను. ఇంతసేపటినుంచి ఎంతో కృతకంగా దాచిన నా విచారం హఠాత్తుగా విజృంభించటంలో నోరుజారి అన్నాను.

"మన పెళ్ళినాటి సంగతులు జ్ఞప్తికి వచ్చాయా పిచ్చిపిల్లా."

కమల వాస్తవంగా తనతప్పు గ్రహించింది. ఆమె మనస్సు ఎంతో నొచ్చుకొని వుంటుందనటానికి - ఎప్పుడూ నాజీవితానికి ఆశనుచూపే ఆమె వదనం పొందిన వైవర్ణ్యమే సాక్షి.

ఆమె మరి మాట్లాడలేదు! ఇక కమలని మాట్లాడించటం నాసాధ్యంగానిపని. ఆమె వల్ల యింకా ఎన్నో విషయాలు తెలుసుకోవాలని ఆశతోవున్నా, నా వుత్సాహం తగ్గిపోయింది ఆమెవంక చూడగానే.

"ఈవిధంగా మధ్యతరగతి కుటుంబాల రక్షణకోసం నీలాంటి చదువుకున్న స్త్రీలు వుద్యోగాలు చేస్తే తప్పేమి!" అని సందర్భోచితంగా ప్రశ్న వేశాను.

"ఇక చాలెద్దురూ బాబూ మీ యక్షప్రశ్నలూ మీరూనూ - నాకు నిద్దరవస్తోంది" అంటూనే లేచి వెళ్లిపోయింది కమల ఆవులిస్తూ.

ఉదయం జరిగిన విషయంతో ఆరాత్రి నాకు న్యాయంగా నిద్దరపట్టగూడదు.

కాని-అధరోష్ఠంమీద దాగిన చిరునవ్వు

విచిత్రవ్యక్తి

మూలం: మార్క్‌ట్వేన్

అనువాదం: నండూరి రామమోహనరావు

వెల రూ. 1-8-0

పోస్టు ఖర్చులు ప్రత్యేకం

ఆంధ్ర గ్రంథమాల, ★ మద్రాసు-1.

తాలూకు వో అరవంపు నిద్రలో తోపించే అమాయకత్వానికి ఒక హద్దు ఏర్పరచి వదన సీమ కో గంభీరముద్రని ప్రసాదింపగా - గతాన్నీ భవిష్యత్తునూ నిర్లక్ష్యంచేస్తి సాగి పోయే అమరతటిలా - తన గమన వేగాన్నీ గభీరతనీ ప్రదర్శించికూడా ప్రదర్శించనట్లు ప్రశాంతంగా నిశాభామిని వడిలో పవళించి తన జీవితపు భానూదయానికై వికసించ టానికి సిద్ధంగావున్న కమల ముకుళిత ముఖ కములాన్ని చూసికూడా నామనస్సులో తీరని బాధల వేదనల ననుభవిస్తూ ఎలా వుండగలను? ★